

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra českého jazyka a literatury

Posudek vedoucího disertační práce

Autor: Mgr. Michal Čuřín

Název práce: *Česká homosexuální próza po r. 1989*

Vedoucí práce: MA. Roar Lishaugen, PhD.

Oponenti práce: doc. PaedDr. Alena Zachová, CSc., Dr. Phil. Franz Schindler

Ačkoliv vyšly větší práce o literární reprezentaci homosexuality v české literatuře a řada kratších studií věnovaných jednotlivým autorům, autorkám a dílům, v dosavadním českém výzkumu o homosexualitě a literatuře převažuje vůle dokumentovat a analyzovat především historické souvislosti. Z tohoto hlediska představuje disertační práce Mgr. Michala Čuřína podstatný přínos nejen tím, že vyplňuje důležitou mezeru ve výzkumu, ale také tím, že analyzuje texty z celé škály literárně hodnotové hierarchie, byť se omezuje na prózu, a texty cílené nejen na dospělé čtenáře, ale rovněž na děti a mládež.

Zkoumání o homosexualitě v kultuře je relativně novým fenoménem v českém prostředí a představuje pole, které se stále vyvíjí. Tato dynamika se odráží mj. v značně neustáleném pojmosloví, zesíleném ještě tím, že pojmy často s sebou nesou ideologický, případně aktivistický význam. Tato okolnost vedla autora k tomu, aby vypracoval důkladnou terminologickou kapitolu, kde rozebírá různé pojmy a jejich užívání v současné češtině, a na jejím základě zvolil slovní spojení „homosexuální próza“, případně „homosexuální literatura“, jako označení svého badatelského předmětu. Tato volba se stala opakujícím se tématem našich diskusí, a ačkoliv nejsem přesvědčeným zastáncem autorovy volby, uznávám potřebu víceméně neutrálního pojmu i to, že „homosexuální literatura“ může fungovat jako paralela zavedeného anglického pojmu „gay/lesbian literature“.

Ve své disertační práci si Čuřín kladl ambiciózní cíl. Chce podávat chronologický a tematický přehled a interpretaci české literatury po roce 1989, kde se homosexualita stává „konstitutivní složkou textu“, a to ještě s „nárokem na relativní úplnost“. Jak vyplývá mj. z informací o tom, že některé části disertace vyšly již dříve, vznikala Čuřínova disertace dlouho. Všechno „zlé“ je ale k něčemu dobré, protože se Čuřínova dlouholetá práce odráží ve velmi širokém záběru prozkoumaných textů různých prozaických žánrů, vydaných knižně i časopisecky pro dospělé, děti i mládež.

Metodou výběru textů a postupem jejich analýzy se zabývá objemná metodologická kapitola, která dokládá autorovu bezpečnou orientaci v českém i mezinárodním výzkumu o literatuře a homosexualitě. Velmi oceňuji způsob, kterým Čuřín kriticky hodnotí dosavadní výzkum. Rozbor je místy až přehnaně podrobný, avšak názorný, a autor dochází k vlastní promyšlené pozici, v níž zdůrazňuje tematickou a nikoliv např. biografickou rovinu textů a neomezuje svůj výběr textů jejich estetickými kvalitami. To považuji za klíčové, protože se tím pohled na literární zobrazení homosexuality stává komplexnějším a ucelenějším, než bývalo zvykem v dosavadním výzkumu, jenž se právě estetickými kvalitami textů nejednou omezoval.

Jak vyplývá z Čuřínových analýz, dominují ve vybraných textech často jiné funkce než funkce estetická. Tento jev souvisí mj. se statusem textů patřících do menšinové literatury; jsou to texty primárně cílené na homosexuální menšinu, případně na děti a mládež o coming outu a sebezpjetí. Proto považuji za zdařilou aplikaci teorií Gillesse Deleuze a Félixse Guattariho o „menší (nikoliv měnšínové!) literatuře“, které poukazují na politickou a kolektivní dimenzi takové literatury, a hlavně na její zvláštní užívání jazyka, její hledání vlastního kódu v rámci jazyka většinového, což odkazuje dále k častému blízkému vztahu mezi literárními texty a společenskými poměry.

Čuřínova analýza chce kromě chronologického a tematického přehledu a interpretace odkrýt různé strategie, trendy a vývojové tendence v souboru vybraných textů. V souladu se zmíněnými vlastnostmi menší/menšinové literatury však autor konstatuje, že je pro texty charakteristická ideová a formální roztržitost a že žádný způsob zpracování tématu nedominuje. Navzdory této roztržitosti Čuřín přece jen vystopoval jisté tendence, především v časopisecké produkci, které ukazují, že texty z první poloviny zkoumaného období častěji reflektují společenské poměry a že následuje období, kdy se texty častěji zabývají intimním životem svých protagonistů. Další cenný nález je rozdíl mezi způsobem, jakým zacházejí s tématem autoři a autorky.

Považuji Čuřínovu disertační práci za podstatný přínos, jednak protože poprvé a soustavně přináší poznatky o zobrazení homosexuality v české literatuře po roce 1989 a jednak protože představuje metodologickou inspiraci pro další práci na tomto poli. Čuřínova disertační práce splňuje všechny předepsané náležitosti a doporučuji ji k obhajobě. V případě úspěšné obhajoby navrhuji autorovi udělení vědecko-akademické hodnosti „philosophiae doctor“ (PhD.) ve studijním oboru: Filologie – literární věda.

V Oslu 25. listopadu 2019

MA. Roar Lishaugen, PhD.

